

Reglering av mellanhänder på arbetsmarknaden och arbetsmarknadens parter roll i förebyggandet av människohandel med arbetskraft

Sammanfattning

Inledning

Syftet med den här rapporten är att bidra till framtagandet av en handbok för bästa praxis för offentliga myndigheter i fråga om övervakning och efterlevnadskontroll av lagar för och reglering av mellanhänder på arbetsmarknaden för att förhindra människohandel för arbetskraftsexploatering. I rapporten sammanställs forskningsresultat på två huvudsakliga områden: hur mellanhänder på arbetsmarknaden regleras av myndigheter i de olika medlemsstaterna, och i vilken utsträckning arbetsmarknadens parter åtgärder bidrar till att förebygga människohandel för arbetskraftsexploatering. Fokus ligger framför allt på människohandel för arbetskraftsexploatering – människohandel för sexuellt utnyttjande behandlas inte. Rapporten bygger på information som tillhandahållits av Eurofound's nätverk av europeiska korrespondenter i EU:s alla 28 medlemsländer och Norge.

Sammanhang

Sedan slutet av 1990-talet har insatser för att förebygga människohandel varit högt prioriterade på EU:s dagordning. Antagandet av Palermoprotokollet 2002 för att förebygga människohandel låg till grund för antagandet av Europeiska rådets rambeslut och en EU-plan för att bekämpa människohandel samma år. 2011 antog Europaparlamentet och rådet ett direktiv om förebyggande och bekämpande av människohandel och om skydd av dess offer. EU:s strategi för utrotande av människohandel 2012–2016 (COM(2012) 286 final), vars syfte är att stödja genomförandet av direktivet om förebyggande och bekämpande av människohandel, omfattar en rad riktade åtgärder för förebyggande, skydd, lagförande och partnerskap. I strategin konstateras att rekrytering är ett område av relevans för människohandel, och vikten av att göra fackföreningar och arbetsgivarorganisationer delaktiga i utarbetandet av politik för att bekämpa människohandel betonas.

Resultat

I rapporten analyseras lagstiftning, reglering och arbetsmarknadens parter åtgärder för att bekämpa mellanhänders potentiella delaktighet i människohandel för arbetskraftsexploatering. I den första delen av rapporten diskuteras politiskt sammanhang och politiska definitioner. Vidare beaktas potentiella sätt att koppla mellanhänder på arbetsmarknaden till människohandel. Mellanhänder på arbetsmarknaden är privata eller offentliga enheter eller institutioner som förmedlar kontakt mellan enskilda personer som söker sysselsättning och arbetsgivare genom att antingen fungera som arbetsförmedlingar eller bemanningsföretag.

Forskningen visar att antalet mellanhänder på arbetsmarknaden snabbt ökade vid slutet av 1900-talet efter att många EU-länder hävt begränsningar och börjat reglera arbete som utförs genom bemanningsföretag.

Exempel på relevant EU-lagstiftning och internationell lagstiftning är direktivet om arbetstagare som hyrs ut av bemanningsföretag (2008/104/EG) och ILO:s konvention nr 181 om privat arbetsförmedling samt olika nationella åtgärder för att reglera och övervaka mellanhänder på arbetsmarknaden. De vanligaste formerna av reglering av mellanhänder på arbetsmarknaden inom EU är licensierings-, registrerings- eller certifieringssystem.

Fyra sektorer har identifierats där problem med människohandel för arbetskraftsexploatering förekommer i de flesta länder: jordbruk, byggsektorn, hushållsarbete samt hotell och restauranger. I vissa länder förekommer dessa problem även i sektorerna detaljhandel (Belgien och Sverige), skönhets- och frisersalonger (Finland), transport (Rumänien) samt avfall och återvinning (Danmark).

Arbetsmarknadens parter tillhandahåller information och erfarenheter i fråga om bedräglig rekrytering och arbetskraftsexploatering. Delning av information, ömsesidigt stöd och effektivt samarbete är avgörande för att förebygga och utrota människohandel för arbetskraftsexploatering. På internationell nivå ingick arbetsmarknadens parter för sektorn bemanningsföretag (Uni Global och CIETT) ett samförståndsavtal om arbetstagare som hyrs ut av bemanningsföretag år 2008. I samförståndsavtalet förbinder sig båda parter att stödja en rättslig ram för att förbjuda att arbete som utförs genom bemanningsföretag leder till att andra arbetstagares rättigheter och villkor urholkas. Forskningen har visat att nationella arbetsmarknadsparter i allt högre grad är medvetna om sitt ansvar på området och ger uttryck för sin oro över bedräglig rekrytering och exploaterande arbetsmetoder. Trots detta förefaller det emellertid som om människohandel för arbetskraftsexploatering fortfarande ännu inte har blivit en prioriterad fråga på nationell nivå.

Arbetsmarknadens parter i EU-länderna och Norge har utvecklat olika metoder för att bekämpa människohandel för arbetskraftsexploatering av mellanhänder på arbetsmarknaden. Dessa metoder kompletterar politiken på statlig nivå och kan anta olika former såsom kollektivavtal, gemensamma initiativ, dialog med regeringen, kampanjer, system för att hantera klagomål, transnationellt samarbete, utvecklande av uppförandekoder, tillhandahållande av information och utbildningsmaterial, utökade inspektioner och användning av medier.

Rapporten visar att det ofta är svårt att göra arbetsmarknadens parter delaktiga på detta område. Eftersom arbetsgivarorganisationer inte omfattar alla mellanhänder på arbetsmarknaden kan efterlevnadskontroll, framför allt i fråga om små och medelstora mellanhänder, vara problematiskt. Fackföreningar har inte alltid möjlighet att nå ut till alla arbetstagare, framför allt dem inom "dold" eller isolerad sysselsättning.

Slutsatser

Exempel på framväxande god praxis lyfts fram i rapporten. De nationella regeringarnas verksamhet omfattar gränsöverskridande samarbete, yrkesinspektioner, införande av lagstiftning och reglering, stöd till samarbete mellan olika myndigheter, tillhandahållande av vägledning genom medvetandehöjande insatser, utbildning och etiska koder, stöd till offer och samarbete med arbetsmarknadens parter. Många exempel på framväxande god praxis från regeringar och

arbetsmarknadens parter handlar om att rikta in insatser på offer och försöka höja medvetenheten om människohandel för arbetskraftsexploatering. Eftersom få uppgifter som specifikt avser mellanhänder på arbetsmarknaden eller arbetsgivare gick att få fram betonas det i rapporten att mer kan göras för att ta itu med frågan från både arbetsgivarorganisationernas och fackföreningarnas sida. I länder med en fungerande sektoriell social dialog skulle en lösning för arbetsmarknadens parter kunna vara att utveckla en gemensam strategi för att bekämpa orättvis konkurrens och nedåtgående tryck i fråga om löner och villkor.

Följande punkter bör beaktas vid utvecklingen av en handbok för bästa praxis för offentliga myndigheter i fråga om bättre övervakning och efterlevnadskontroll av lagar för och reglering av mellanhänder på arbetsmarknaden så att människohandel för arbetskraftsexploatering kan förhindras.

- Utveckla tydliga nationella definitioner av mellanhänder på arbetsmarknaden, människohandel och arbetskraftsexploatering baserat på relevanta EU-direktiv och internationella instrument.
- Använda koncisa definitioner för att förbättra insamling av uppgifter om betydelse och förekomst av mellanhänder på arbetsmarknaden och människohandel för arbetskraftsexploatering.
- Öka omfattningen av mellanhänder på arbetsmarknaden som är registrerade, licensierade och/eller certifierade.
- Utnyttja förbättrad registrering, licensiering och/eller certifiering för att bidra till ökad efterlevnad och påföljder för mellanhänder på arbetsmarknaden som kan fungera som inkörsport till människohandel.
- Öka regionalt och gränsöverskridande samarbete mellan offentliga myndigheter och arbetsmarknadens parter.
- Stödja sammanhängande och effektiva gemensamma åtgärder mellan två respektive tre parter i syfte att hantera mellanhänder på arbetsmarknaden och rekryteringsmetoder, samt människohandel för arbetskraftsexploatering.
- Stödja arbetsmarknadens parter i arbetet med att öka den kollektiva representationen, framför allt i fråga om små och medelstora mellanhänder på arbetsmarknaden.

Mer information

Rapporten *Regulation of labour market intermediaries and the role of social partners in preventing trafficking of labour* (reglering av mellanhänder på arbetsmarknaden och arbetsmarknadens parter roll i förebyggandet av människohandel med arbetskraft) finns på <http://eurofound.europa.eu/sv/publications>.

För mer information, kontakta forskare Andrea Fromm på afr@eurofound.europa.eu